

Vzdělávací politika

(OPNU1U121B)

Vztah vzdělávací politiky, výzkumu a praxe

Prof. PhDr. Eliška Walterová, CSc.

PhDr. Vít Šťastný, Ph.D.

Letní semestr 2020/2021

Vzdělávací politika a vztah k výzkumu a praxi

- Státní vzdělávací politika - výsledek politických rozhodnutí
- Co je úlohou výzkumníků?
 - kritické analýzy politických kroků vs. odborná příprava koncepce vzdělávání (?)
- Evidence-based policy
 - politika založená na faktech/důkazech
 - politická rozhodnutí jsou utvářena v souladu s průkaznými zjištěními vědeckého výzkumu

Pedagogický výzkum a vývoj

- Systematické, kontrolované a kritické zkoumání kontextů, procesů a jevů ve vzdělávacím systému, např.
 - Sociálních, kulturních, politických a ekonomických kontextů fungování VS
 - Cílů vzdělávání
 - Procesů učení a vyučování
 - Práce učitelů a jiných pedagogických pracovníků
 - Zdrojů a organizačního zabezpečení vzdělávání
 - Politických postupů a strategií dosahování cílů vzdělávání
 - Sociálních, kulturních, politických a ekonomických výstupů vzdělávání (Kalous & Veselý, 2007)

Pedagogický výzkum

- Kvantitativní výzkum
 - Kvantifikuje a měří souvislosti mezi proměnnými s využitím statistických postupů
 - Pozorování, dotazník, testování, experiment
- Kvalitativní výzkum
 - Přispívá k lepšímu porozumění jevům, procesům, mechanismům jejich fungování
 - Pozorování, rozhovor; případové studie, biografické/etnografické studie
- Kombinace kvantitativních i kvalitativních přístupů (smíšený výzkum)
- Základní vs. aplikovaný výzkum (vývoj/rozvoj => aplikace poznatků ke zlepšení praxe)

Když výzkum mění praxi

- 10 tandemů
- Například využití eye-trackingu

2. Kolo

Záznam oční kamerou

Neúspěšný řešitel

Úspěšný řešitel

Truhla, která se v uzavřeném stříbrném pokladě, se dá odemknout jen po získání příměstského kláče osazeného s prstennými žlutými prvky. K němu vede zlatá šifra. Dokážete za pomoci periodické tabulky prvků odemknout truhlu a získat tajný pokladec?

Truhla, která se v uzavřeném stříbrném pokladě, se dá odemknout jen po získání příměstského kláče osazeného s prstennými žlutými prvky. K němu vede zlatá šifra. Dokážete za pomoci periodické tabulky prvků odemknout truhlu a získat tajný pokladec?

<https://pages.pedf.cuni.cz/uvrv/publikace/akcni-vyzkum/>

D. Greger
J. Simonová

M. Chvát
J. Straková (Eds.)

KDYŽ VÝZKUM MĚNÍ PRAXI

Deset příběhů učitelů
a akademiků zapojených
do akčního výzkumu

Realizátoři pedagogického výzkumu

- Nadnárodní organizace (OECD, IEA)
- Univerzity & ústavy a centra pedagogického výzkumu (ÚVRRV, IVŠV, UPV)
- Výzkumná pracoviště AV ČR (Sociologický ústav), IDEA CERGE-EI
- MŠMT, ČŠI, NPIČR (dříve VÚP, NÚV, NIDV)
- Soukromé firmy (např. SCIO)
- NGO (např. [Agentura pro sociální začleňování](#), EDUin)
- Nezávislí odborníci
- Učitelé (akční výzkum) – např. [eye-tracking](#), publikace [Greger et al. \(2021\). Když výzkum mění praxi. Praha: Pedagogická fakulta UK.](#)
- Studenti bakalářských, magisterských programů

Problémy evidence-based policy

- Jaká je kvalita „evidence“?
Kdo výzkum prováděl a s jakými motivy?
Proč se mnohdy vědci neshodnou?
Jak (ne)aktuální jsou výzkumné poznatky?
=> Baby and Child Care by B. Spock (1946): "Je lepší zvykat dítě od začátku spát na břicho, chce-li."
 - Gilbert et al. (2005):
 - „Rada nechat děti spát na břicho téměř půl století byla v rozporu s důkazy dostupnými od roku 1970, naznačujícími, že to pravděpodobně bude škodlivé. Systematické přezkoumání rizikových faktorů, kterým lze předcházet SIDS od roku 1970, by vedlo k dřívějšímu rozpoznání rizik spaní na břicho a mohlo by zabránit ve Velké Británii více než 10 000 úmrtí kojenců a nejméně 50 000 v Evropě, USA a Australasii.“
- Levicová/pravicová politická řešení vs. „apolitické“ vědecké řešení?

Když změny ve vzdělávací politice nejsou evidence-based...

- v pedagogice např. Hejného metoda výuky matematiky – ano či ne?

Mezinárodní šetření jako iniciátor změn ve vzdělávacím systému

- PISA, TIMSS, PIRLS, TALIS... (blíže viz přednáška prof. Walterové nebo web České školní inspekce, která mezinárodní šetření zajišťuje)
- PISA
 - Asi „nejvlivnější“ mezinárodní šetření
 - Organizuje OECD
 - Tříleté cykly od r. 2000

Jak mohou mezinárodní šetření iniciovat změny ve vzdělávacím systému?

- PISA 2000 a Německo
 - 20.-21./31 zemí
 - Velké výkonnostní rozdíly mezi slabými a dobrými žáky
 - Ve čtenářské a matematické gramotnosti cca čtvrtina žáků na úrovni 1 či nižší
 - Vysoká míra závislosti výsledků na SES
- => "PISA šok"

International comparison of educational performance

Reading		Mathematics		Natural Sciences	
Country	A	Country	A	Country	A
Finland	546	Japan	557	Korea	552
Canada	534	Korea	547	Japan	550
New Zealand	529	New Zealand	537	Finland	538
Australia	528	Finland	536	United Kingdom	532
Ireland	527	Australia	533	Canada	529
Korea	525	Canada	533	New Zealand	528
United Kingdom	523	Switzerland	529	Australia	528
Japan	522	United Kingdom	529	Austria	519
Sweden	516	Belgium	520	Ireland	513
Austria	507	France	517	Sweden	512
Belgium	507	Austria	515	Czech Republic	511
Iceland	507	Denmark	514	France	500
Norway	505	Iceland	514	Norway	500
France	505	Liechtenstein	514	OECD Average	500
United States	504	Sweden	510	United States	499
OECD Average	500	Ireland	503	Hungary	496
Denmark	497	OECD Average	500	Iceland	496
Switzerland	494	Norway	499	Belgium	496
Spain	493	Czech Republic	498	Switzerland	496
Czech Republic	492	United States	493	Spain	491
Italy	487	Germany	490	Germany	487
Germany	484	Hungary	488	Poland	483
Liechtenstein	483	Russian Federation	478	Denmark	481
Hungary	480	Spain	476	Mexico	478
Poland	479	Poland	470	Italy	476
Greece	474	Latvia	463	Liechtenstein	461
Portugal	470	Italy	457	Greece	460
Russian Federation	462	Portugal	454	Russian Federation	460
Latvia	458	Greece	447	Latvia	459
Luxembourg	441	Luxembourg	446	Portugal	443
Mexico	422	Mexico	387	Luxembourg	422
Brazil	396	Brazil	334	Brazil	375

A = Average.

Source: OECD, PISA 2000.

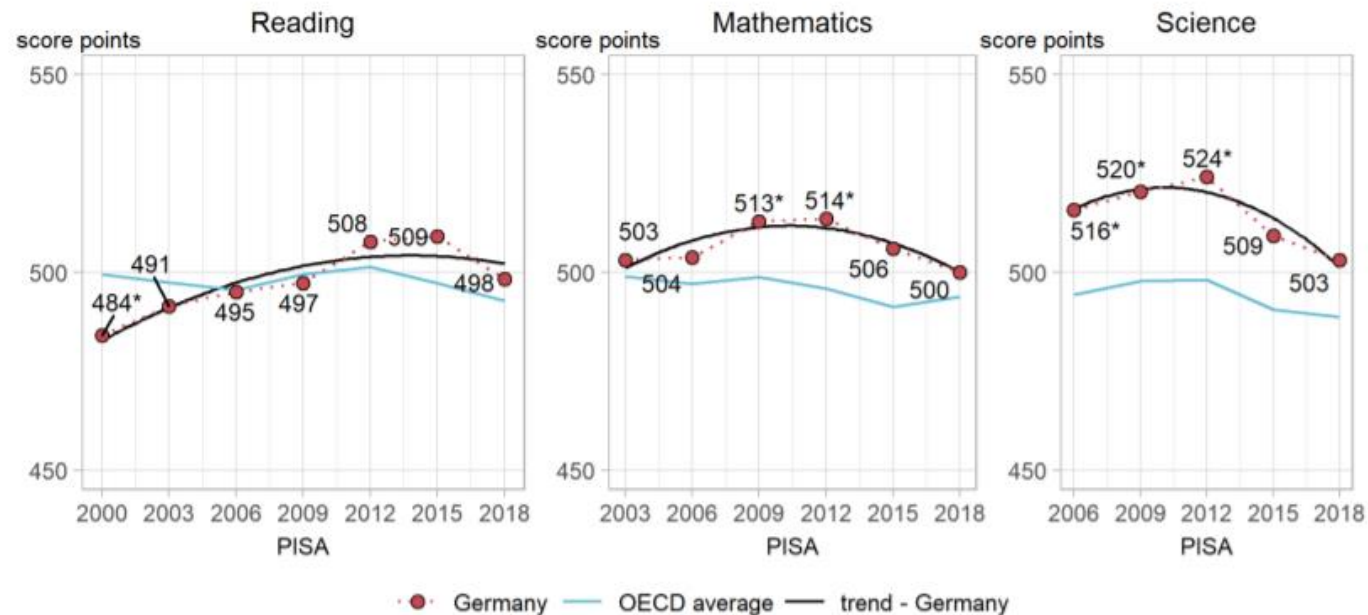
Reakce na PISA šok

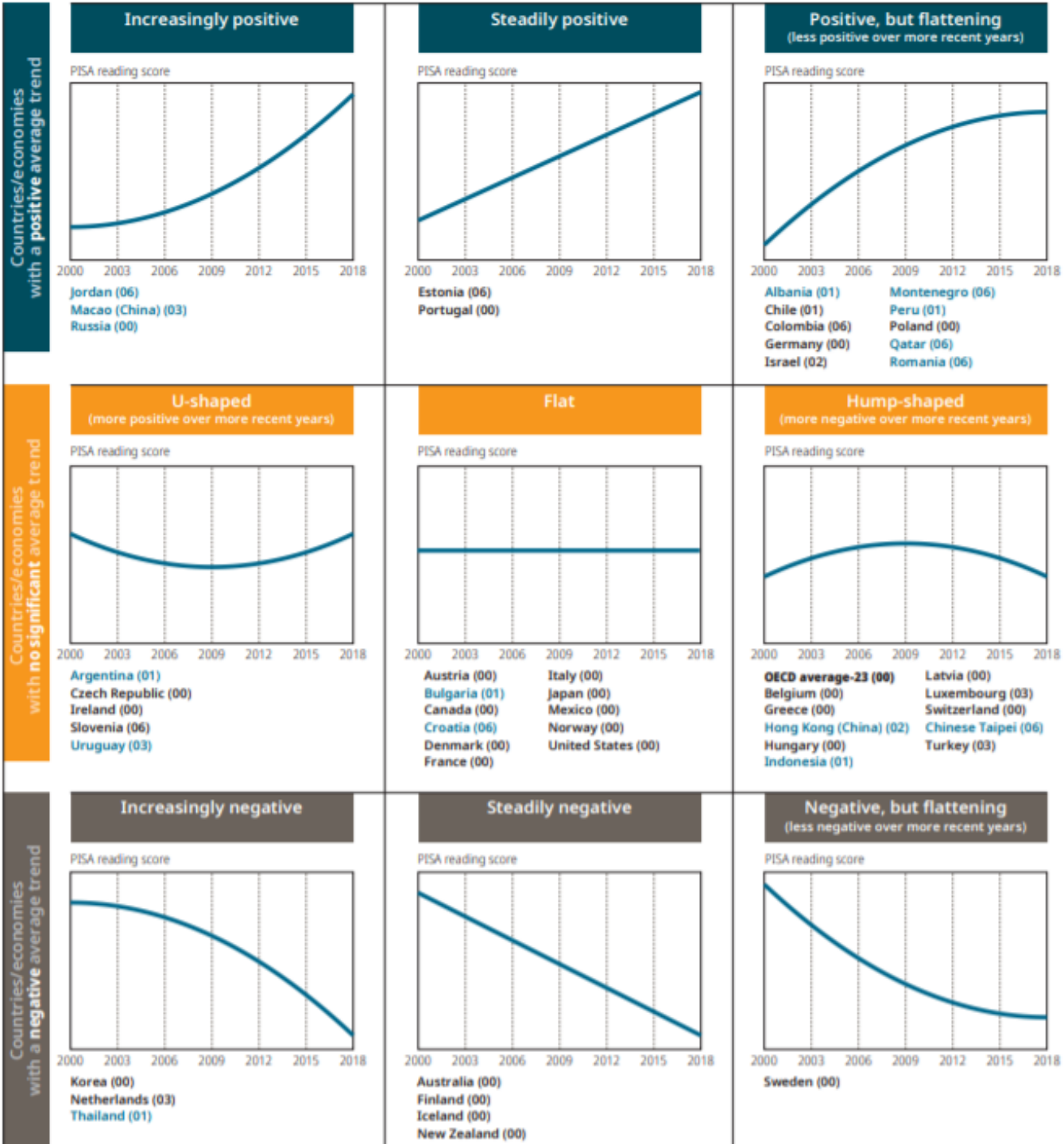
- Centrální maturity*
- Celonárodní vzdělávací standardy
- Celodenní vzdělávání (Ganztagsschule)
- Podpůrná opatření pro znevýhodněné žáky (migranty)
- De-diferenciační reformy

Výsledky?

- Výsledky Německa se zlepšily (ačkoli v poslední době dochází opět k poklesu)
- Stále přetrvávají velké rozdíly mezi znevýhodněnými a zvýhodněnými žáky (včetně migrantů)

Trendy vývoje výsledků zapojených zemí v čase

Vztah vzdělávací politiky, výzkumu a praxe

- Česká republika
 - Mezinárodní šetření jsou důležitým zdrojem informací o výsledcích vzdělávacího systému
 - Hlavní směry VP ČR 2030+ se opírá i o tyto výsledky

Česká republika

Země	Rozdíl 1995–2015	Průměrný výsledek v matematice				
		2015	2011	2007	2003	1995
Portugalsko	99	541 ▲	532 ▲			442
Anglie	62	546 ▲	542 ▲	541 ▲	531 ▲	484
Slovinsko	58	520 ▲	513 ▲	502 ▲	479 ▲	462
Kypr	48	523 ▲	---	---	510 ▲	475
Singapur	28	618 ▲	606 ▲	599	594	590
Korejská republika	27	608 ▲	605 ▲	---	---	581
Japonsko	26	593 ▲	585 ▲	568	565	567
Irsko	24	547 ▲	527	---	---	523
Austrálie	22	517 ▲	516 ▲	516 ▲	499	495
Nový Zéland	22	491 ▲	486 ▲	492 ▲	493 ▲	469
USA	21	539 ▲	541 ▲	529 ▲	518	518
Norsko (4) ⁵	17	493 ▲	495 ▲	473	451 ▼	476
Maďarsko	8	529	515	510 ▼	529	521
Česká republika	-13	528 ▼	511 ▼	486 ▼	---	541
Nizozemsko	-19	530 ▼	540 ▼	535 ▼	540 ▼	549

- V reakci na výsledky žáků 4. ročníku ve výzkumu TIMSS byla problematika zlomků a desetinných čísel v upraveném Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání platném od 1. 9. 2013 zařazena do matematického učiva na prvním stupni ([Potužníková, Lokajíčková & Janík, 2014](#))

Kritika mezinárodních šetření

- Zaměření se na ligové tabulky
- Kulturní a kontextuální odlišnosti jednotlivých zemí nejsou příliš brány v potaz
- Kvalita výzkumu a zpracování dat a riziko jejich (dez)interpretací, někdy neopatrná práce s daty
- Redukce na měřitelné výstupy (malý výsek z důležitých vzdělávacích cílů a oblastí vzdělávání, např. chybí cizí jazyky), „sjednocování“ kurikula
- Yong Zhao (2014) *Who's afraid of big bad dragon*
 - „PISA vytváří iluzorní modely excelence, idealizuje systémy, které mají vážné vzdělávací nedostatky, glorifikuje autoritářské přístupy a pozornost vzdělávacího světa směřuje do minulosti místo do budoucnosti“